

Gardermobanen

Innlegget fra prosjektleder Anders Beitnes ved NSB Gardermobanen i Aftenposten 17. oktober 1997 presenteres uten forhåndskommentar!

«Det er på det rene at Gardermobanen ser på skadene ved Nordre Puttjern som langt på vei uopprettelige: Området er like økologisk skadet som et skogsområde der trærne er hugget ned. Vel vitende om at det vil virke provoserende på mange, påpeker Beitnes at Nordre Puttjern var ukjent for folk før lekkasje-problemene i Romeriksporten oppsto. Nå satses man på å sikre Puttjerns «parkmessige kvaliteter», og redde et «bærekraftig naturmiljø».

En ting er at NSB Gardermobanen på lang veg holder på å ødelegge deler av Østmarka ved Oslo og forgifte vannet, en annen ting er den arrogansen, ignoransen og økologiske ukunnigheten vi samtidig skal oppleve fra d'herre ingeniører, prosjektledere og administrativt ansvarlige. Dette er folk vi forventer har topp-utdannelse, kanskje ikke akkurat i biologi eller økologi, men iallfall skolerings nok til å kunne erverve seg de nødvendige kunnskapene før man slipper seg løs i media!

Å sammenlikne en grunnvannssenkning og forgiftning av avrenningsvannet med flatehogst vitner om en til de grader liten økologisk basalkunnskap at det grenser til det utrolige! Sjø! en elev i grunnskolen ville ha visst mer om forskjellen mellom uopprettelige og opprettelige skader. Deretter beskyldes media og friluftsfolk indirekte for å overdrive fordi Nordre Puttjern «var ukjent for folk». For hvem, direktørene ved NSB, politikerne...? Enda verre er den «skyve under teppet»-holdningen som her avsløres. Om nå Nordre Puttjern virkelig var ukjent, hva så? Skal graden av naturødeleggelse være omvendt proporsjonal med områdets eventuelle berømmelse? Det vi ikke ser, har vi ikke vondt av... Hva menes forresten med «parkmessige kvaliteter», skal restaureringen av området overlates til parketaten, dvs. frisering, plenifisering og planting av asal og hestekastanje? – Og så for

liksom å sette prikken over i-en, for å vise sin miljøbevissthet avsluttes avsnittet med to gode miljøpolitiske paradeord «bærekraftig» og «naturmiljø». At «bærekraftig» nå framstår som ti-årets største miljøpolitiske floskel, burde vel være opplagt for alle!

Klaus Høiland

Et lite tilsvar til Ola Wergeland Krog

Det er fint at denne spalten endelig begynner å få i gang den debatten vi lenge har ventet på i Blyttia. Og videre en debatt om et viktig tema, den vanskelige grenseoppgangen mellom det å presentere vitenskap slik fagbiologene ønsker den, og den realiteten de som jobber med forvaltningsrettet biologi på grunnplanet møter i sitt daglige arbeid. Dessverre kan gapet være stort mellom ønsket å gi best mulig informasjon og de økonomiske og tidsmessige mulighetene som står til rådighet.

La det være sagt med én gang: Jeg er ikke fullt så ukjent med oppdragsforskning på grunnnivå som Ola Wergeland Krog vil ha det til. Fra min tid som prosjektforsker for Miljøverndepartementet og siden i NINA, kjenner jeg utmerket godt til problem med trange økonomiske rammer og snau tidsfrister. Faren vil alltid være at man må renonsere på prinsippene for å nå målet, som dessverre ikke er fastsatt ved vitenskapelige, men ved økonomiske kriterier. Jeg tror Ola Wergeland Krog og jeg er enige her. Og for å være ærlig har jeg sjøl svin på skogen. Ola Wergeland Krog kunne sikkert ha funnet flere av mine egne rapporter fra MD/NINA-perioden som nok hadde fortjent «Skammekrok»-plass! – Men, og her kommer et viktig men, etter min mening er kommuneøkonomi noe biologene ikke skal bruke som begrensende faktor i planlegging av framtidige prosjekt. Det biologene skal argumentere med er at for å kunne gjøre en skikkelig jobb, trengs romslige bevilgninger, ikke «presset ressursstausjon»! Et motsatt argument vil lett sette biologen i en «bukken og havresekk»-posi-

sjon, dvs den biologen som kan framskaffe den rimeligste løsningen, er den biologen som får oppdraget. Og det fins ennå ingen faglige kontrollmekanismer som kan evaluere om det biologiske innholdet i det billigste tilbudet er tilnærmet like godt som i de dyrere.

Jeg er heldigvis like glad som Ola Wergeland Krog for de tobeinte trojanske hestene vi har fått i de biologene som har tatt jobber i diverse statlige og private skogorganisasjoner. Det er ingen tvil om at de vil gjøre en helhjetet innsats! Det er ikke første-generasjons idealistene jeg frykter, men framtidens markedsorienterte biologer...

Med full respekt for de folka som arbeider med biodiversitet, nøkkelbiotoper og miljøvern på grunnplanet og som tyner maksimalt ut av en presset ressursituasjon, synes jeg imidlertid at den nevnte Follo-rapporten utmerker seg ved visse betenkelige sider. Ikke bare meg, men også andre biologer, ja, amatører med (så det er ikke bare «fagbiologer hevet opp på sin høye hest»), har reagert ganske sterkt på uttalelsene - f.eks.: «Noe slikt ville også være helt unødvendig, fordi man trenger ikke nødvendigvis å ha detaljkunnskap om absolutt alle artene i de forskjellige områdene for å kunne ta vare på dem. Med bakgrunn i den pressete ressursituasjonen de fleste norske kommuner står overfor, er det derfor valgt en pragmatisk og nøktern innfallsvinkel, hvor det ikke fokuseres på artene, men på leveområdene. For de fleste arters vedkommende antas dette å være tilstrekkelig. Ihvertfall som et første skritt... Regional oversikt og god lokalkunnskap, kombinert med en smule faglig skjønn, viste seg imidlertid å være en brukbar erstatning for dyperegående økologiske betraktninger rundt disse spørsmålene.» Forfatterne har selvfølgelig ikke ment noe galt med dette, men mange biologer tolker uttalelsene i den retning at man ikke nødvendigvis trenger biologisk kunnskap for å studere biologisk mangfold i kommunene, det holder å plukke ut noen potensielle leveområder. Jeg medgir at leses teksten nøye, står det riktignok ingenting om at man «ikke trenger biologisk kunnskap», «ikke trenger biologer» osv, men i den sammenhengen uttalelsene står, nemlig etterfulgt av en setning om kommunal presset

ressurssituasjon, kan kommunale myndigheter og etater lett tolke det dithen at biologen godt kan erstattes med en person med «en smule faglig skjønn». Rapporten er attpå til støttet av Norges Forskningsråd, som for folk på grunnplanet borger for den nødvendige «forskeraksepten». Så sjøl om skribentene av Follo-rapporten har sitt på det tørre, har de likevel ordlagt seg slik at det lett kan misbrukes av alle de små bjørnene som hersker i de like små etatene og styringsgruppene på grunnplanet, og som garantert ikke setter biologi foran økonomi. – En annen ting er at mange biologer som strever med å få seg jobb innen kommunal naturforvaltning og som sliter med konkurranse fra folk med bakgrunn innen tekniske fag, landskapsarkitektur, jakt, fiske og friluftsliv, føler uttalelsene i Follo-rapporten som et unødvendig «slag i ansiktet». Faren for å bli oppfattet som en Judas av de jobbsøkende biologene er stor når man skriver som så: «Det vil imidlertid være både økonomisk og praktisk utenfor rekkevidden til en norsk gjennomsnittskommune å foreta en vitenskapelig og detaljert feltundersøkelse av kommunens totale areal for å kartlegge det biologiske mangfold på artsnivå.»

Ola Wergeland Krog etterlyser tydeligvis hva Botanisk Forening og Botanisk hage og museum har gjort for f.eks. å tilrettelegge opplysninger om sårbare arter og lokaliteter i kommunene. Her er han svært dårlig informert. Botanisk Forening jobber frivillig mot såvel amatører som fagbotanikere inkludert ansatte i konsulentfirmaer og frilans-biologer. Den har blant annet igangsatt prosjekt om kartlegging av flora (f.eks. i Oslo og Akershus, Telemark, Vestfold) med utgivelse av oppdaterte kartblad. Disse vil være av stor nytte for forvaltningen og dem som jobber med kommunalt biologisk mangfold. Med den nåværende redaksjonelle profilen i såvel Blyttia som lokaltidsskriftene er det ingen ting som tyder på at stoffet skal bli mindre tilgjengelig. Foreningen har til og med gått ut med tilbud om frivillige plantebestemmelser (se Blyttia 56(1): 3). Så sjekk blinken litt bedre, før skytset avfyres!

Når det gjelder de botaniske museene, har samlingene alltid vært offentlig tilgjengelig for hvem som helst. Også her er det snakk om

økonomiske ressurser for å gjøre dem enda mer tilgjengelig. Lav-herbariet ved Botanisk hage og museum i Oslo er et lysende eksempel på både tilgjengelighet og interaktiv bruk for publikum på internett (se *Blyttia* 56(1): 13-14). Sopp-herbariet ved samme institusjon jobber med et kartleggingsprosjekt hvor data stadig tilføres nettet. Det arbeides intenst med de norske karplantene, men på grunn av at dette er den desidert største samlingen, tar det sin tid. Og dersom noen ønsker konservatorhjelp til å få ut data som ikke er tilgjengelig via database, er dette til sjuende og sist et økonomisk spørsmål. Hvis en naturforvalter ved DN, fylke eller kommune kontakter ett av de botaniske museene om enkeltproblem, f.eks. i forbindelse med pågående verneplaner, får de som regel svar uten omkostninger. Noe annet er når folk engasjert i prosjekt med ekstern økonomisk støtte, f.eks. fra DN, MD, NINA, NFR, fylke eller kommune (dette gjelder i praksis alle konsulent- og frilansbiologer), ber om å få ut opplysninger som ikke er lagt ut tilgjengelig og omkostningsfritt på data. Da er det rett og rimelig å spørre om finansskilten har kalkulert med den tida og de ressursene konservator må bruke for å framskaffe disse opplysningene. Det er grenser for hvor mange herbarieesker konservator påtar seg å gå gjennom uten kompensasjon. Her vil universitetene kunne forlange en overhead.

Ola Wergeland Krog er tydeligvis redd for at fagbiologene vil reservere ordet «biologisk mangfold» til eget bruk. For å si det med én gang: «Biologisk mangfold» er et politikeruttrykk på noe som biologene for lengst hadde navn på, **systematikk**, et ord som så lenge har vært et fyl-ord blant politikere og allmennhet at da betegnelsen «biologisk mangfold» dukket opp på alles lepper, var den nødvendige undervisningen i systematikk ved skoler og universitet for lengst begravet. Ja, liket hadde rukket å bli så kaldt at da myndighetene fant ut at det var behov for en smule kunnskap i systematikk, viste det seg at de profesjonelle systematikerne snart også var begravet. Og for i imøtekomme Ola Wergeland Krog, nå er det faktisk allmennhetens amatør- og frilansbiologer som utmerker seg ved fortsatt å beherske detalssystematikken – det være seg planter, sopp, biller, fugler

osv. Barfot-biologene har absolutt sin berettigelse ved undersøkelser av biologisk mangfold! Derimot misliker jeg sterkt når politikere og andre forståsegpåere bruker uttrykket som juvelraslende pynt, uten å anstrenge seg en tøddel for å forstå meningen, enn si argumentere for romslige bevilgninger! Det aller verste jeg ser, er når «biologisk mangfold» av våre høyeste forvaltende løver reduseres til fire rovdyr, fire hjortedyr, tre laksefisk og to skogstrær!

Så til slutt: Ola Wergeland Krog behøver ikke være redd for at vi såkalte fagbiologer skal bli oppradd for arbeid fordi alle biologene i kommunene og konsulentfirmaene tar jobbene fra dem. Utmerket! Ikke bare representerer dette oppdrag som kan komme på toppen av en vanlig arbeidsdag for en stresset fagbiolog, men også fordi jeg – uansett hva jeg hittil skulle ha sagt – mener at slike jobber utføres best på grunnplanet av de biologene som har mest kunnskaper om den aktuelle kommunen. Bare de får nok ressurser! Vi fagbiologer bør heller bli bedre til å argumentere oppover til de sovende løvene, uten å ty til argumenter som penicillin og syklosporin A.

Klaus Høiland

Men koppeviruset var ikke utryddet!

I den aller første Skammekroken (*Blyttia* 1996, hefte 3) kom jeg i skade for å skrive at koppeviruset var blitt «offisielt» utryddet i samarbeid mellom amerikanere og russere, noe jeg opprinnelig hadde fra en avisartikkel. For ikke å risikere på nytt å havne i «skammekrokens skammekrok», vil jeg komme med en beriktigelse. Historien er nemlig litt annerledes. NRK1 opplyste i sitt utmerkete naturvitenskapelige program, «Schrödingers katt», at det nok opprinnelig var slik at FN hadde bestemt at viruset skulle utryddes, men at «henrettelsen» var blitt utsatt i siste time. Bra var det, fordi genetikerne i mellomtida hadde oppdaget noe høyst usedvanlig i koppevirusets arvestoff. Det tilhører familien Poxviridae og har DNA (deoksyribosenukleinsyre) som arvestoff – en rekke virus, f.eks. de som forårsaker influensa og forkjølelse har RNA (ribosenukleinsyre). Til virus å være er det svært stort (nesten 1/5 mm -

polioviruset er tusen ganger mindre) og har form av en murstein. Det inneholder ganske mye arvestoff. Overraskelsen var at større sekvenser av dette arvestoffet ble funnet å være mer eller mindre identiske med deler av menneskets DNA! Hvordan viruset har fått dette til, er fortsatt gåtefullt, men en av hypotesene er at det faktisk har «knabbet» noe av menneskets DNA. På denne smarte måten kan koppeviruset lett trenge inn i menneskets celler og lure immunapparatet til «å tro» at viruset tilhører kroppens naturlige bestanddeler. Kopper er jo som bekjenten av våre aller mest smittsomme og farligste sykdommer, og grunnen kan altså vise seg å skyldes dette «tjuveriet» av menneskelige DNA-sekvenser.

Da disse genetiske oppdagelsene ble publisert, ble man enige om å vente noen år med avrettingen slik at man kunne nyttiggjøre seg disse viktige oppdagelsene. Koppeviruset kan f.eks. vise seg å være av stor betydning for forståelsen av hvordan virus skaffer seg genetisk informasjon. Dette kan igjen både helbrede og forebygge andre farlige virussykdommer. Derfor er ny dato for den endelige utryddelsen blitt fastsatt av FN.

Dette med koppeviruset anskueliggjør et interessant etisk problem med tre fasetter – absolutt vern, menneskelig helbred, nytte: (1) Er det riktig at vi mennesker skal sette oss til doms over hvilke organismer som er snille og som skal få leve, og hvilke som er slemme og må dø? De fleste vil vel ikke ønske koppeviruset noe særlig lykkelig liv, men enkelte av de mest mørkegrønne dyp-økologene kan faktisk komme til å forfekta et slikt synspunkt. (2) Ett sted går grensa mellom naturvern og menneskets ve og vel. Naturvernet kan ikke komme i vegen for avskaffelsen av våre verste plageånder. Personlig har jeg stor sympati for synspunktet, og det er bare å slå opp i ei legebok på stikkordet kopper for å skjønne at dette er noe vi må prise oss lykkelige for å bli kvitt en gang for alle! Problemet er imidlertid grensesettingen, når blir organismene så «slemme» at de ikke lenger fortjener livets rett? Kopper, AIDS, polio, ebola og pest er vel de fleste enige om, kanskje også guineaorm, malaria og bilharzia. Men hva med ugras som klinte og svimling? Noen har

villet utrydde selsnepe fra floraen. Det riktigste er nok at FN setter opp ei liste over farlige organismer det er enighet om å føre bevisst utryddelse mot (kanskje lista fins allerede). Arter som ikke fins på lista, skal ikke utryddes. (3) Men hvis det farlige blir nyttig? Koppeviruset er et godt eksempel her. Hadde vi ikke oppdaget dets spesielle genetiske egenskaper i tide, hadde vi fraskrevet oss mye viktig kunnskap om virusenesgenetikk og angrepsmekanisme. Det er faktisk ikke til å komme utenom at organismer som er farlige for mennesker, samtidig ofte også er nyttige. (De aller fleste farlige giftplanter leverer verdifulle medisiner.) Derved havner vi opp i et nytteargument for sjøl å tavare på de aller «verste» skapningene.

Dette var pokker til problemstilling...

Klaus Høiland

Spesialbokhandel

• hagebruk, urter, sopp

• vitenskapelig botanisk litteratur

• litteratur innen skogbruk/forstvitenskap

Vi har også et visst utvalg antikvarisk litteratur innen de samme fagfelter.

Ring eller skriv hvis du har spørsmål om litteratur. Spør etter kataloger. Vi forsøker å skaffe det meste på forespørsel.

Hanssens Blomsterbøker

3624 Lyngdal i Numedal

Besøksadresse: Bjerkeset søndre (Nedra Brøtan), 3624 Lyngdal

(ca 4 km nord for Lyngdal sentrum)

Telefon/faks +32 76 15 35.

Ved automatisk telefonsvarer, legg igjen beskjed og vi kontakter deg.

Blyttia-årganger til salgs

Jeg har årganger av Blyttia helt tilbake til ca 1959, som jeg gjerne vil "bli kvitt".

Edith Gaertner, tlf. 22440498